



บทความวิชาการ

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถาบัน*

อุดมศึกษาของรัฐ

LEGAL MEASURES REGARDING SEXUAL HARASSMENT IN PUBLIC
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

ธนโชค แสงสุรินทร์

Thanachoke Seangsurin

อภิชัย วิลาวรรณ

Apichai Wilawan

อริวัฒน์ อภิรัตน์ธนาธิ

Athiwat Abhirathanarath

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

Corresponding author E-mail: Thanachoke.sea@rru.ac.th

บทคัดย่อ

การคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษามีลักษณะของการกระทำแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การกระทำทางสายตา 2) การกระทำทางวาจา 3) การกระทำทางกาย 4) การกระทำผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร และ 5) การกระทำอื่นใดที่แสดงออกในทางเพศ ซึ่งเป็นการคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาทั้งทางร่างกาย จิตใจ การเรียนและทางสังคม อันเป็นปัญหาที่สถาบันอุดมศึกษาและภาครัฐจะต้องป้องกันแก้ไขและช่วยเหลือนักศึกษาให้ได้อย่างมากที่สุด บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางวินัยตามระเบียบข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษาที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศที่นำมาใช้ป้องกันแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศต่อนักศึกษา จึงได้พบว่ามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษานั้นมีปัญหาด้านการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมายในทางที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ง่ายและการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดในบางกรณีอาจไม่เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดและส่งผลให้นักศึกษาไม่ได้รับความเป็นธรรมเนื่องจากมาตรการทางวินัยตามระเบียบข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษานั้นไม่ได้กำหนดค่า

* Received 15 November 2023; Revised 13 December 2023; Accepted 18 December 2023



นิยามและลักษณะของการคุกคามทางเพศให้ชัดเจนและไม่ครอบคลุมปัญหาการคุกคามทางเพศอย่างเพียงพอ ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการกำหนดค่านิยามและลักษณะของการคุกคามทางเพศต่อนักศึกษาให้ชัดเจนแน่นอน กำหนดบทลงโทษทางวินัยแก่ผู้กระทำความผิดให้เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำการคุกคามทางเพศ เพื่อลดปัญหาการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับใช้โทษทางวินัยและเกิดความเป็นธรรมต่อผู้ถูกระทำและผู้กระทำ ซึ่งจะช่วยป้องกันและลดปัญหาการคุกคามทางเพศที่อาจจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานศึกษาที่ปลอดภัยอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การคุกคามทางเพศ, สถาบันอุดมศึกษา, การลงโทษทางวินัย

Abstract

Sexual harassment in higher education institutions has five characteristics. These include 1) visual acts, 2) verbal acts, 3) physical acts, 4) acts through communication devices, and 5) other acts. Which is expressed in a sexual way. This is damage that affects students physically, mentally, academically and socially. This is a problem that higher education institutions and the government must prevent, solve and help students as much as possible. This academic article aims to study disciplinary measures according to the regulations of higher education institutions regarding sexual harassment that are used to prevent and solve problems of sexual harassment against students. Therefore, it has been found that legal measures regarding sexual harassment in higher education institutions have problems in using the discretion of law enforcers in a way that easily benefits or punishes perpetrators and the punishment of offenders in some cases may not be appropriate to the nature of the offense and resulting in students not being treated fairly. This is because the disciplinary measures according to the regulations of higher education institutions do not clearly define the definition and nature of sexual harassment and do not adequately cover the problem of sexual harassment. The author therefore proposes that the definition and nature of sexual harassment against students be clearly defined. Determine disciplinary punishment for offenders to be appropriate to the nature of the



sexual harassment act. In order to reduce the problem of using the discretion of those who enforce disciplinary punishment and ensure fairness to the victim and the perpetrator. This will help prevent and reduce problems of sexual harassment that may occur again in the future. To make higher education institutions is truly safe educational institutions.

Keywords: Sexual Harassment, Higher Educational Institutions, Disciplinary punishment

บทนำ

การคุกคามทางเพศมักจะปรากฏเป็นข่าวในสื่อสารมวลชนที่เป็นสื่อกระแสหลักอยู่เสมอ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ เป็นต้น และปัจจุบันยังพบเพิ่มขึ้นมากในสื่อกระแสรอง เช่น website face-book twitter YouTube เป็นต้น ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาได้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดความตั้งใจในการแก้ไขปัญหา เพราะมาตรการทางกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการบังคับใช้ อีกทั้งต้องการรักษาภาพลักษณ์ ทำให้เมื่อเกิดการคุกคามทางเพศหรือมีการแจ้งเรื่องราวเรียนการคุกคามทางเพศต่อสถาบันอุดมศึกษาก็มักไม่มีการดำเนินการใดปล่อยให้ผู้กระทำพ้นความรับผิดชอบ (SHrothailand, 2021) ทั้งที่ผลจากการคุกคามทางเพศเป็นการสร้างบาดแผลภายในจิตใจของผู้ถูกรักรกระทำ ในสภาพสังคมที่สถาบันอุดมศึกษาต้องการให้นักศึกษาเข้ามาเรียนเป็นจำนวนมาก จึงต้องมุ่งเน้นแข่งขันกันสร้างชื่อเสียงและรักษาภาพลักษณ์ขององค์กรมิให้เกิดเรื่องเสียหาย วิธีคิดนี้จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้รับการปกป้องดูแลอย่างเหมาะสม

เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2564 มูลนิธิหญิงชายก้าวไกลได้ร่วมกับมูลนิธิเด็กเยาวชนและครอบครัว โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้มีการจัดเสวนาออนไลน์ เรื่อง “สถานศึกษากับปัญหาคุกคามทางเพศ” ว่าจากการทำงานช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ ในปี พ.ศ. 2562 มีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศ จำนวน 333 ข่าว ซึ่งเป็นข่าวที่ผู้ถูกรักรกระทำทางเพศเป็นเด็ก วัยรุ่น นักเรียนและนักศึกษาถึงร้อยละ 84.8 และข่าวเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถานศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. 2562-2564 พบว่าเป็นการกระทำของผู้เป็นครูและอาจารย์มี 12 กรณี โดยแบ่งเป็นระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 6 กรณี และระดับมัธยมศึกษา อีก 6 กรณี ซึ่งผู้ถูกรักรกระทำส่วนใหญ่ไม่กล้าเปิดเผยกับใครเก็บเรื่องไว้เองส่งผลให้เกิดความเครียด ทำให้ป่วยเป็นโรค



ซีเมตรา บางรายถึงขั้นอยากฆ่าตัวตาย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564) นอกจากนี้ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รายงานสถิติการล่องละเมิดทางเพศเด็กนักเรียนในระหว่างปี พ.ศ. 2556-2560 พบว่ามีเด็กนักเรียนที่ถูกครูหรือบุคลากรทางการศึกษาทำการล่องละเมิดในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 21 ราย, ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 7 ราย, ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 5 ราย, ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 12 ราย และปี พ.ศ. 2560 จำนวน 8 ราย รวมทั้งสิ้น 53 ราย (สุรียา ช้องเสนาะ, 2561)

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปัจจุบันมีจำนวน 83 แห่ง แบ่งออกเป็น 1) มหาวิทยาลัยรัฐจำกัดรับ จำนวน 8 แห่ง 2) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่ง 3) มหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ จำนวน 26 แห่ง 4) มหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ จำนวน 2 แห่ง และ 5) มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 38 แห่ง (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566) ในการดำเนินการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยทั้งหมดนี้จะมีสภามหาวิทยาลัยของแต่ละแห่งคอยควบคุมดูแลกิจการทั่วไปและมีอำนาจหน้าที่ออกกฎ ระเบียบ ประกาศและข้อบังคับในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ โดยมีพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 กำหนดให้มีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาหรือ ก.พ.อ. มีอำนาจออกกฎระเบียบหรือข้อบังคับเพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา โดย ก.พ.อ. ก็ได้ออกประกาศ ก.พ.อ. เรื่องมาตรฐานของจรรยาบรรณที่พึงมีในสถาบันอุดมศึกษา ได้กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษาที่กระทำการล่องละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักศึกษาซึ่งมิใช่คู่สมรสของตนเป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง แต่ยังไม่มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่จะป้องกันแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเหมาะสม

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า มีกฎระเบียบหรือข้อบังคับในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสำหรับใช้ในการจัดการกับการคุกคามทางเพศหรือการล่องละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาได้หรือไม่ เพียงใด โดยบทความจะแบ่งออกเป็น 5 ส่วน โดยส่วนที่ 1 จะเป็นบทนำที่กล่าวถึงสภาพปัญหาของการคุกคามทางเพศ ส่วนที่ 2 จะกล่าวถึงความหมายและลักษณะของการคุกคามทางเพศ รวมถึงผลกระทบจากการคุกคามทางเพศ ส่วนที่ 3 จะกล่าวถึงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา ส่วนที่ 4 จะวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศใน



สถาบันอุดมศึกษา และในส่วนที่ 5 จะเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เหมาะสม รายละเอียดแต่ละส่วนจะนำเสนอเป็นลำดับดังต่อไปนี้

ความหมายของการคุกคามทางเพศ

การคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) หมายความว่า การกระทำหรือพฤติกรรมของผู้กระทำที่แสดงออกในทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางสายตา การกระทำทางวาจา การกระทำทางกาย (กรณีกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) รวมถึงการกระทำผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร (เครือข่ายเมืองปลอดภัยเพื่อผู้หญิง, 2562) หรือการกระทำอื่นใดอันส่งผลทางเพศที่อาจก่อความเสียหายในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ความรู้สึก (ชนะชัย อัดทรัพย์, 2561) ซึ่งผู้ถูกกระทำไม่พึงปรารถนา เพื่อตอบสนองความต้องการหรือความพึงพอใจในทางเพศของผู้กระทำ เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า Sexual Harassment นอกจากจะหมายถึงการคุกคามทางเพศแล้ว ยังหมายถึงการล่วงละเมิดทางเพศ หรือล่วงเกินทางเพศด้วย (ชลธิป ชาญชัยฤกษ์, ม.ป.ป.) ซึ่งคำว่า การล่วงละเมิดทางเพศ หรือล่วงเกินทางเพศ คือ การเรียกร้องหรือยั่วยุความต้องการทางเพศของผู้ล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้อื่น ไม่จะเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา ใช้สายตาหรือส่งข้อความผ่านทางโทรศัพท์ (กุลพล พลวัน, 2561) การล่วงละเมิดทางเพศ หรือคุกคามทางเพศ จึงมีลักษณะของการกระทำที่กว้างมากกว่าการข่มขืนกระทำชำเรา (จักรกฤษณ์ วรวิธและศลทร คงหวาน, 2563) นั้น การข่มขืนกระทำชำเรา (rape) หมายถึง การกระทำชำเราผู้อื่นโดยที่ผู้อื่นไม่ได้สมัครใจ (ปกป้อง ศรีสนิท, 2562) ส่วนคำว่ากระทำชำเราบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (18) หมายความว่า กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำล่วงล้ำอวัยวะเพศ ทวารหนักหรือช่องปากผู้อื่น ดังนั้น การข่มขืนกระทำชำเราจึงเป็นการกระทำทางกายซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการคุกคามทางเพศนั่นเอง

สำหรับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษายังมีประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือ เรื่องบริบทของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน (วิมนา ธรรมปรีชา, 2533) โดยผู้กระทำมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกกระทำ กล่าวคือ อาจารย์ย่อมมีอำนาจเหนือกว่านักศึกษาจึงทำให้นักศึกษาต้องอยู่ในภาวะจำยอม



ลักษณะของการคุกคามทางเพศ

การคุกคามทางเพศแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่

1) การกระทำทางสายตา เป็นการจ้องมองร่างกายที่ส่อไปในทางเพศ เช่น มองซ่อนใต้กระโปรง มองหน้าอกหรือจ้องลงไปที่คอเสื้อ (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) ถ้ามอง (วิวรรณ ดำรงค์กุลนันท์, 2562) และการใช้สายตาทะลอม (เครือข่ายเมืองปลอดภัยเพื่อผู้หญิง, 2562) ผู้เขียนเห็นด้วยว่าการจ้องมองร่างกายที่ส่อไปในทางเพศอาจเป็นการมองตรงเป้ากางเกงหรือมองกันของนักศึกษา ในขณะที่นักศึกษากำลังเดินมาพบที่ห้องพักอาจารย์ หรือเดินผ่าน ห้องเรียน โรงอาหาร หรือมีการจ้องมองหน้าอกนักศึกษาระหว่างกำลังสอน เป็นต้น

2) การกระทำทางวาจา เป็นการวิพากษ์วิจารณ์รูปร่าง ทรวดทรง การแต่งกายที่ส่อไปในทางเพศหรือการชักชวนให้กระทำการใด ๆ ในที่ลับตา การเกี้ยวพาราสี พูดจาทะลอม พูดจาลามก (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) ผิดปากใส่ พูดแซว พูดแบบหยาบคาย พูดสองแง่สองง่าม (เครือข่ายเมืองปลอดภัยเพื่อผู้หญิง, 2562) ผู้เขียนเห็นด้วยว่าการชักชวนให้กระทำการใด ๆ ในที่ลับตา อาจชักชวนให้มาพบที่ห้องพักอาจารย์ซึ่งมีม่านปิดบังสายตา หรือการเสนอแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ เช่น พูดเกลี้ยกล่อมนักศึกษาให้ยอมมีเพศสัมพันธ์เพื่อแลกกับผลการเรียนที่สูงขึ้นหรือดำเนินการให้ได้รับทุนการศึกษา

3) การกระทำทางกาย เช่น จับมือ จับแขน ลูบแขน ลูบขา หอมแก้ม จับหน้าอก จับอวัยวะเพศ (วิวรรณ ดำรงค์กุลนันท์, 2562) การฉวยโอกาสกอดรัด การดืงมานั่งตัก (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) พยายามข่มขืนหรือข่มขืนกระทำชำเรา (เครือข่ายเมืองปลอดภัยเพื่อผู้หญิง, 2562) ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า อาจใช้วิธีการล่อลวงนักศึกษาเข้าไปในบริเวณมุมห้อง เช่น มุมห้องสมุดที่มีชั้นวางหนังสือปิดบังสายตา

4) การกระทำผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร เช่น การแอบถ่ายใต้กระโปรงหรือหน้าอก เปิดคลิปลามกในมือถือ (เครือข่ายเมืองปลอดภัยเพื่อผู้หญิง, 2562) การแสดงรูปภาพวัตถุ ข้อความที่เกี่ยวกับเพศ การเปิดภาพโป๊ในที่ทำงานหรือในคอมพิวเตอร์ของตนเองหรือในระบบอินเทอร์เน็ต (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2564) ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า อาจมีการใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพอวัยวะเพศของผู้กระทำแล้วส่งทางอีเมลหรือไลน์ส่วนตัวให้นักศึกษา

5) การกระทำอื่นใด เช่น การสะกดรอย การขู่อวัยวะเพศหรือสำเร็จความใคร่ให้นักศึกษาเห็น (เครือข่ายเมืองปลอดภัยเพื่อผู้หญิง, 2562) ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า การกระทำอื่นใด



จึงเป็นกระทำใด ๆ ก็ตามที่เป็นการคุกคามทางเพศที่ไม่ใช่ลักษณะของการกระทำทางสายตา การกระทำทางวาจา การกระทำทางกาย หรือการกระทำผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร

ผลกระทบของการคุกคามทางเพศ

ผลกระทบจากการถูกคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษาอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่

1) ผลกระทบทางด้านร่างกาย ในกรณีที่มีการกระทำทางกาย นักศึกษาอาจได้รับอันตรายจากการถูกจับแขนหรือถูกโอบกอดหรือได้รับบาดเจ็บจากการดันชนขัดขืน เช่น มีบาดแผล รอยฟกช้ำ หากนักศึกษาถูกข่มขืนกระทำชำเรา ก็อาจได้รับบาดเจ็บจากการที่อวัยวะเพศหรือทวารหนักฉีกขาด รวมไปถึงอาจมีการติดเชื้อจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และอาจเกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ (ชนะชัย ออดทรัพย์, 2561)

2) ผลกระทบทางด้านจิตใจ รวมถึงอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งนักศึกษาที่ตกเป็นเหยื่อจากการถูกคุกคามทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางสายตา ทางวาจา ทางกาย ผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร และการกระทำอื่นใดอาจได้รับผลทางจิตใจ ขาดสมาธิในการเรียน โดยนักศึกษาเกิดความทุกข์ระทมใจ กังวล หวาดกลัว อับอาย ถูกเหยียดหยาม สูญเสียคุณค่าและความมั่นใจ (กัญยปรีณ ทองสามสีและคณะ, 2565) หากนักศึกษาได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจอย่างรุนแรงอาจส่งผลทางร่างกายด้วย เช่น ทำร้ายร่างกายตัวเองหรืออาจคิดสั้นตัดสินใจฆ่าตัวตาย เป็นต้น

3) ผลกระทบทางการเรียน นักศึกษาอาจได้รับความกดดันจากอาจารย์ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่า โดยมีการเสนอแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ที่ส่อไปในทางเพศ หากนักศึกษาไม่ยินยอมก็จะได้เกรดต่ำ (อัมพร อารังลักษณ์, 2552) หรือสอบตกในรายวิชานั้น ทำให้นักศึกษาอาจตัดสินใจลาออกจากมหาวิทยาลัยแห่งนั้น (ชนะชัย ออดทรัพย์, 2561) หรือตัดสินใจเลิกเรียนออกจากระบบการศึกษาไปหางานทำหรือประกอบอาชีพอย่างอื่นที่ไม่ต้องใช้ใบปริญญา

4) ผลกระทบทางด้านสังคม นักศึกษาที่ถูกคุกคามทางเพศมักจะดำเนินชีวิตอยู่ตามลำพัง เก็บตัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนรอบข้างไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ครูบาอาจารย์ หรือคนในครอบครัว จนอาจส่งผลกระทบด้านการเรียน บางกรณีอาจเกิดพฤติกรรมหมกมุ่นในทางเพศและเป็นอาชญากรที่จะไปกระทำความผิดในอนาคตโดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดเกี่ยวกับเพศ (ชนะชัย ออดทรัพย์, 2561) ซึ่งนอกจากจะก่อปัญหาให้เกิดขึ้นแก่สังคมแล้วยังสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่จะร่วมกันพัฒนาประเทศต่อไป

มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา

เมื่อปัญหาการคุกคามทางเพศในประเทศไทยยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักศึกษาในหลาย ๆ ด้าน จึงมีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศตามความร้ายแรงดังต่อไปนี้

1) การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่นโดยขู่脅ด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยผู้อื่นนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้ผู้อื่นนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่นได้กำหนดโทษจำคุกและปรับ คำว่ากระทำชำเรา หมายความว่า กระทำเพื่อสนองความใคร่ของผู้กระทำ โดยการใช้อวัยวะเพศของผู้กระทำล่วงล้ำอวัยวะเพศ ทวารหนัก หรือช่องปากของผู้อื่น ในกรณีที่ผู้กระทำใช้อวัยวะเพศของตนล่วงล้ำซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกับคำว่าสอดใส่เข้าไปในอวัยวะเพศ ทวารหนักหรือช่องปากของผู้ถูกกระทำ แม้ผู้กระทำจะไม่สำเร็จความใคร่ก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว แต่หากผู้กระทำมีเจตนาล่วงล้ำแต่การกระทำไม่บรรลุผล กล่าวคือไม่มีการล่วงล้ำก็ผิดฐานพยายามกระทำชำเราจะรับโทษเพียง 2 ใน 3 ส่วน หลักในการวินิจฉัยอยู่ที่ผู้กระทำมีเจตนากระทำชำเราหรือมีเจตนาล่วงล้ำหรือไม่ หากมีและการกระทำนั้นใกล้ชิดต่อผลก็เป็นพยายามกระทำชำเรา หากไม่มีก็เป็นเพียงกระทำอนาจาร (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2566) ดังนั้นหากผู้กระทำได้กระทำการข่มขืนกระทำชำเรานักศึกษา ก็จะมี ความผิดและต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 และยังเป็นการคุกคามทางเพศต่อนักศึกษาที่เป็นลักษณะของการกระทำทางกายที่มีลักษณะร้ายแรงที่สุด ซึ่งเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและจะถูกลงโทษทางวินัยตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย

2) การกระทำอนาจาร เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 278 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่าผู้ใดกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่า 15 ปี โดยขู่脅ด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น โดยในวรรคสองบัญญัติว่าถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยใช้วัตถุหรืออวัยวะอื่นซึ่งมิใช่อวัยวะเพศล่วงล้ำอวัยวะเพศหรือทวารหนักของบุคคลนั้น ซึ่งคำว่ากระทำอนาจารมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4024/2534 วินิจฉัยว่า การกระทำอนาจาร คือ การกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4836/2547 วินิจฉัยว่า คำว่า อนาจาร มีความหมายว่าเป็นการกระทำต่อเนื้อตัวบุคคลที่ไม่สมควรทางเพศ ซึ่งมีได้หมายความว่าเฉพาะการประเวณีหรือความใคร่เท่านั้น แต่รวมถึงการกระทำให้อับอายขายหน้าในทางเพศด้วย (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2566) แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12983/2558



วินิจฉัยว่า การใช้กล้องบันทึกภาพแอบถ่ายได้กระป๋องของผู้เสียหายในระยะใกล้ชิด แม้จะมีได้สัมผัสต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้เสียหายโดยตรงก็ถือว่าเป็นการกระทำความผิดฐานกระทำความผิดแล้ว สอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1201/2559 วินิจฉัยว่า แม้ยังไม่ได้แตะเนื้อตัวร่างกายของผู้เสียหาย เมื่อเป็นการกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศก็มีความผิดฐานกระทำความผิดแล้ว ดังนั้น การกระทำความผิด จึงเป็นการคุกคามทางเพศรูปแบบหนึ่งแต่มีลักษณะของการกระทำทางกายที่ร้ายแรงน้อยกว่าการข่มขืนกระทำชำเรา แต่ก็ยังร้ายแรงมากกว่าการคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397

3) การคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่าผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ต่อผู้อื่น อันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ วรรคสอง บัญญัติว่าถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำในที่สาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัลหรือเป็นการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ และวรรคสาม บัญญัติว่าถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสองเป็นการกระทำโดยอาศัยเหตุที่ผู้กระทำความผิดมีอำนาจเหนือผู้ถูกระทำความผิดอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชา นายจ้างหรือผู้มีอำนาจเหนือประการอื่นใด ซึ่งการคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วรรคสอง จึงมีความร้ายแรงน้อยกว่าการข่มขืนกระทำชำเราและการกระทำความผิดฐานกระทำความผิด เพราะเป็นเพียงความผิดลหุโทษ แต่ครอบคลุมการคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศทุกลักษณะไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางสายตา ทางวาจา ทางกาย ผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร และการกระทำอื่นใดที่ไม่เข้าลักษณะที่กล่าวมา

4) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่ได้มีการออกมาตรการเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศต่อนักศึกษา โดยมีข้อห้ามบุคลากรทั้งที่เป็นข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานราชการ และลูกจ้าง ผู้ที่ฝ่าฝืนมีความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและถูกลงโทษทางวินัย ซึ่งมีมาตรการทางกฎหมายดังนี้

4.1) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 ในมาตรา 11 กำหนดให้มีคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา หรือ ก.พ.อ. และในมาตรา 14 (4) กำหนดให้ ก.พ.อ. มีอำนาจออกกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับ ซึ่ง ก.พ.อ. ได้ออกประกาศ ก.พ.อ. เรื่องมาตรฐานของจรรยาบรรณที่พึงมีในสถาบันอุดมศึกษา ลงวันที่ 24 มิถุนายน 2551 ในข้อ 4 (2) กำหนดให้การล่วงละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์



ทางเพศกับนักศึกษาซึ่งมิใช่คู่สมรสของตนเป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง และในมาตรา 48 ได้กำหนดโทษทางวินัยเอาไว้ 5 สถาน คือ (1) ภาคทัณฑ์ (2) ตัดเงินเดือน (3) ลดเงินเดือน (4) ปลดออก และ (5) ไล่ออก โดยโทษทั้ง 5 สถานนี้แบ่งออกได้เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและความผิดวินัยที่ไม่ร้ายแรง ในกรณีความผิดวินัยอย่างร้ายแรงโทษทางวินัยได้แก่ ไล่ออกและปลดออก ส่วนความผิดวินัยที่ไม่ร้ายแรง ได้แก่ ลดเงินเดือน ตัดเงินเดือนและภาคทัณฑ์

4.2) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ในมาตรา 18 (2) กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจออกกฎ ระเบียบ ประกาศและข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ผู้เขียนขอยกเป็นกรณีศึกษา 2 แห่ง คือ (1) ข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าด้วยจรรยาบรรณของบุคลากรมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2555 ในข้อ 21 (2) กำหนดว่าการล่วงละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักศึกษาซึ่งมิใช่คู่สมรสของตนเป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง และข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2560 ในข้อ 37 (10) และ (11) กำหนดว่าการล่วงละเมิดทางเพศกับนักศึกษา หรือประพฤติชั่วสาวหรือกระทำอนาจารกับนักศึกษาเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และในข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าด้วยการลงโทษทางวินัยข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2550 ในข้อ 8 กำหนดว่าการล่วงละเมิดทางเพศกับนักศึกษา โทษทางวินัย คือ ไล่ออกหรือปลดออก หรือประพฤติชั่วสาวหรือกระทำอนาจารกับนักศึกษา โทษทางวินัย คือ ไล่ออกหรือปลดออก แต่ในกรณีไม่ร้ายแรงจะลงโทษต่ำกว่าไล่ออกหรือปลดออกก็ได้ (2) ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ว่าด้วยจรรยาบรรณข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2551 ในข้อ 8 (11) และข้อ 9 กำหนดว่าการล่วงละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักศึกษาซึ่งมิใช่คู่สมรสของตนเป็นความผิดวินัยร้ายแรง และข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2564 ในข้อ 41 และข้อ 43 กำหนดว่ากรณีประพฤติผิดจรรยาบรรณที่เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงโทษทางวินัย คือ ปลดออกหรือไล่ออก และในข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย การสอบสวน พิจารณา การลงโทษ การออกจากราชการ การสั่งพักหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน พ.ศ. 2554 ในข้อ 50 (5) กำหนดว่าการล่วงละเมิดทางเพศถึงขั้นได้เสียกับนักศึกษาให้ลงโทษไล่ออก และในข้อ 51 กำหนดว่ากรณีมีความสัมพันธ์อันชั่วสาวหรือกระทำอนาจารต่อนักศึกษาโดยพฤติการณ์ที่ไม่ร้ายแรงให้สั่งลงโทษตามควรแก่กรณีให้เหมาะสมกับความผิด



4.3) พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 ในมาตรา 17 กำหนดให้สภามหาวิทยาลัยมีอำนาจระเบียบ ออกข้อบังคับและประกาศของมหาวิทยาลัย เช่น ข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครว่าด้วยประมวลจริยธรรมของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2566 ในข้อ 15 (4) กำหนดให้ละเว้นการล่วงละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักศึกษาซึ่งมิใช่คู่สมรสของตน โดยจะเป็นความยินยอมหรือไม่ก็ตาม รวมถึงแสดงท่าทีสื่อถึงการล่วงละเมิดทางเพศต่อนักศึกษาทั้งทางกายและทางวาจาด้วย และในข้อ 29 (2) กำหนดว่าการล่วงละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักศึกษาซึ่งมิใช่คู่สมรสของตนเป็นการกระทำผิดจริยธรรมอย่างร้ายแรงและเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และในข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัย พ.ศ.2565 ในข้อ 36 กำหนดว่ากรณีกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง โทษทางวินัยคือ ปลดออกหรือไล่ออก

วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา

การคุกคามทางเพศได้แบ่งตามความร้ายแรงเป็น 4 กรณี

1) การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นการคุกคามทางเพศในลักษณะของการกระทำทางกาย โดยผู้กระทำต้องใช้อวัยวะเพศของตนเองล่วงล้ำหรือสอดใส่อวัยวะเพศ ทวารหนักหรือช่องปากของผู้อื่นจึงจะมีความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา จะเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาจะมีความรุนแรงมากกว่าบุคลากรส่วนอื่นๆ เพราะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา แม้นักศึกษาจะยินยอมมีความสัมพันธ์ทางเพศ บุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาก็ยังมีความผิด และต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถานที่ที่ปลอดภัย

2) การกระทำอนาจาร เป็นการคุกคามทางเพศต่อนักศึกษาที่มีความร้ายแรงเช่นกันเพียงแต่น้อยกว่าการข่มขืนกระทำชำเรา สถาบันอุดมศึกษา มีการออกข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย กำหนดขั้นตอนและวิธีการสอบสวนพิจารณาและการลงโทษทางวินัย เมื่อมีการกล่าวหาบุคลากรว่ากระทำอนาจารนักศึกษา อธิการบดีจะแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยจากบุคลากรอย่างน้อย 3 คน ซึ่งในคณะกรรมการนี้อย่างน้อย 1 คน ต้องเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานพิจารณาลงมติและทำรายงานการ



สอบสวนเสนอให้คณะกรรมการบริหารงานบุคคลพิจารณาเพื่อลงมติอีกครั้ง โดยอธิการบดีจะเป็นผู้ส่งลงโทษทางวินัยตามมติของคณะกรรมการบริหารงานบุคคล

3) การคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศตามกฎหมายอาญา มาตรา 397 นั้น ซึ่งบทบัญญัติในวรรคหนึ่งจะมีลักษณะของการคุกคามเป็นการกระทำทั่วไป ไม่มีขอบเขตของการคุกคามว่ามากน้อยเพียงใด จึงทำให้มีการตีความอย่างกว้างขวางจนไร้ขอบเขตไม่ได้ เจาะจงในเรื่องคุกคามทางเพศและส่งผลให้ขาดความชัดเจนแน่นอน (ภคพร เพชรสังข์ และอัจฉริยา ชูตินันท์, 2566) ส่วนการคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศก็มีความหมายกว้างทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายเลือกที่จะใช้ดุลพินิจตีความไปในทางที่อาจเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้กระทำได้ง่าย ถ้าหากมีการใช้ดุลพินิจไปในทางทุจริตช่วยเหลือผู้กระทำความผิดแล้ว นักศึกษาอาจจะไม่ได้รับความเป็นธรรม

4) การคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 พบว่าไม่ได้มีการบัญญัติถึงมาตรการที่เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา มีเพียงกำหนดให้คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา (ก.พ.อ.) มีอำนาจออกระเบียบข้อบังคับเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับดังกล่าว ซึ่ง ก.พ.อ. ก็ได้ออกประกาศ ก.พ.อ. เรื่องมาตรฐานของจรรยาบรรณที่พึงมีในสถาบันอุดมศึกษา กำหนดว่าหากข้าราชการพลเรือนและพนักงานในสถาบันอุดมศึกษากระทำการล่วงละเมิดทางเพศหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับนักศึกษาซึ่งมิใช่คู่สมรสของตนเป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง คำว่าล่วงละเมิดทางเพศเป็นการกระทำในทางเพศที่ผู้ถูกระทำไม่ได้ยินยอม เช่น ข่มขืนกระทำชำเราหรือจับหน้าอกนักศึกษา เป็นต้น ส่วนคำว่าความสัมพันธ์ทางเพศเป็นการกระทำในทางเพศที่ผู้ถูกระทำยินยอม เช่น นักศึกษาไปหาบุคลากรถึงที่พักอาศัยเพื่อมีเพศสัมพันธ์ด้วย ก็เป็นการกระทำผิดจรรยาบรรณที่เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงเช่นเดียวกัน แต่เมื่อประกาศ ก.พ.อ. มิได้ให้คำนิยามและลักษณะของการคุกคามทางเพศว่าอย่างไร ทั้งยังไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดมาตรการป้องกันปัญหาการคุกคามทางเพศที่อาจเกิดขึ้นได้ (ชนะชัย ออดทรัพย์, 2561) สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องกำหนดคำนิยามและลักษณะของการคุกคามทางเพศของแต่ละสถาบันเอง

สำหรับพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 มีบทบัญญัติกำหนดให้มีสภามหาวิทยาลัยของแต่ละแห่งที่มีอำนาจออกระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ซึ่งพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ



ไม่ได้กำหนดคำนิยามและลักษณะของการคุกคามทางเพศรวมทั้งไม่ได้กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการคุกคามทางเพศไว้แต่อย่างใด ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ข้อ 7 ในพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับ โดยกำหนดให้การป้องกันการคุกคามทางเพศเป็นวัตถุประสงค์หนึ่งของมหาวิทยาลัย เพื่อคุ้มครองสิทธิให้นักศึกษา

เมื่อพิจารณาข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าด้วยจรรยาบรรณของบุคลากรมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2555 ข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2560 ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ว่าด้วยจรรยาบรรณข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2551 และข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครว่าด้วยประมวลจริยธรรมของมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2566 พบว่ามีได้มีการกำหนดคำนิยามและลักษณะของการคุกคามทางเพศเอาไว้ในข้อบังคับแต่อย่างใด ทำให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยและนักศึกษาไม่อาจทราบได้ว่าต้องมีการกระทำในลักษณะใดบ้างจึงจะถือว่าเป็นการคุกคามทางเพศ เช่น การพูดจาชักชวนไปในที่ลับตาคน หรือเสนอให้คะแนนเรียนมากเป็นพิเศษ หรือการเสนอว่าจะทำให้ได้รับทุนการศึกษา หรือเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัยเพื่อแลกกับการมีเพศสัมพันธ์หรือล่อลวงด้วยส่วนหนึ่งส่วนใด การที่ไม่มีคำนิยามอาจทำให้บุคลากรที่กระทำความผิดไม่ทราบว่าตนกำลังคุกคามทางเพศนักศึกษาอยู่ (พิมพา สุทะเงิน, 2566) เช่น บุคลากรพอใจในตัวนักศึกษาอาจเผลอจับมือหรือโอบกอดซึ่งนักศึกษาอาจรู้สึกไม่ดีแต่ไม่กล้าแสดงออก เพราะอาจส่งผลต่อการเรียนหรือการใช้ชีวิตอยู่ในมหาวิทยาลัย ดังนั้น การคุกคามทางเพศแต่ละลักษณะมีความร้ายแรงแตกต่างกัน ถ้าเป็นการข่มขืนกระทำชำเราย่อมเป็นการคุกคามทางเพศที่ร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อนักศึกษาอย่างรุนแรงทั้งร่างกาย จิตใจ การเรียนและสังคม เมื่อเทียบกับการการจ้องมองหน้าอกหรือชวนคุยเรื่องรสนิยมทางเพศ จึงเสนอให้มีการกำหนดคำนิยามและลักษณะของการคุกคามทางเพศให้ครอบคลุมลักษณะของการกระทำทางสายตา การกระทำทางวาจา การกระทำทางกาย การกระทำผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร และการกระทำอื่นใดที่เป็นการคุกคามทางเพศที่ไม่ใช่การกระทำทางสายตา ทางวาจา ทางกายและผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร ซึ่งเกิดความเสียหายที่ส่งผลกระทบต่อนักศึกษาทั้งทางร่างกาย จิตใจ การเรียนและทางสังคม

เมื่อพิจารณามาตรการลงโทษทางวินัย ได้แก่ ข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าด้วยการลงโทษทางวินัยข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2550 ข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2560 ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ว่าด้วยการดำเนินการทาง



วินัย การสอบสวนพิจารณา การลงโทษ การออกจากราชการ การสั่งพักหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน พ.ศ.2554 ข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครว่าด้วยการบริหารงานบุคคลสำหรับพนักงานมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2565 จะเห็นว่าโทษทางวินัยที่เป็นความผิดวินัยร้ายแรง คือ ไล่ออกและปลดออก ส่วนความผิดวินัยไม่ร้ายแรง คือ ลดเงินเดือน ตัดเงินเดือนและภาคทัณฑ์ ดังนั้น การข่มขืนกระทำชำเราจึงควรลงโทษไล่ออกสถานเดียว เพราะเป็นการคุกคามทางเพศที่ร้ายแรงที่สุด ส่วนการกระทำอนาจารหากผู้บังคับใช้โทษทางวินัยตีความการกระทำอนาจารไปในแนวทางเดียวกับคำพิพากษาศาลฎีกาในกรณีที่บุคลากรมีการสัมผัสร่างกายของนักศึกษา เช่น จับหน้าอกหรืออวัยวะเพศของนักศึกษากับกรณีบุคลากรใช้โทรศัพท์มือถือถ่ายภาพได้กระโปรงนักศึกษา ก็จะเป็นการกระทำอนาจารทั้งสองกรณีซึ่งผู้บังคับใช้โทษทางวินัยมีดุลพินิจที่จะไล่ออกหรือปลดออกก็ได้เพราะเป็นความผิดวินัยร้ายแรง ผู้เขียนเห็นว่าควรลงโทษปลดออกในกรณีที่มีการสัมผัสร่างกายของนักศึกษา ส่วนกรณีที่ไม่ได้มีการสัมผัสร่างกายของนักศึกษาควรลงโทษลดเงินเดือน เพราะการสัมผัสร่างกายหรืออวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของนักศึกษานั้นเป็นการคุกคามทางเพศที่ร้ายแรงมากกว่า เนื่องจากบทลงโทษตามกฎหมายอาญา มาตรา 397 วรรคสอง มีระวางโทษค่อนข้างต่ำคือ จำคุกไม่เกิน 1 เดือน และปรับไม่เกิน 10,000 บาท ซึ่งศาลมักจะลงโทษปรับมากกว่าโทษจำคุกและค่าปรับก็มีจำนวนไม่สูงมาก ไม่กระทบฐานะในการชำระค่าปรับของบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาแต่อย่างใด (สุริศา นิยมรัตน์, 2561) ส่วนการคุกคามทางเพศในลักษณะการกระทำทางสายตา การกระทำทางวาจา การกระทำผ่านอุปกรณ์การสื่อสารและการกระทำอื่นใดควรลงโทษตัดเงินเดือนหรือภาคทัณฑ์ แล้วแต่พฤติการณ์แห่งกรณี นอกจากนี้ยังพบว่าข้อบัญญัติของมหาวิทยาลัยยังกำหนดให้บุคลากรที่ประพฤติชั่วสวักกับนักศึกษาเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และมีโทษไล่ออกหรือปลดออก แม้นักศึกษาจะยินยอมก็มีความผิดและรับโทษทางวินัยเช่นเดียวกับกรณีกระทำอนาจาร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การคุกคามทางเพศในสถาบันอุดมศึกษา คือ การกระทำหรือพฤติกรรมของผู้กระทำที่แสดงออกในทางเพศแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การกระทำทางสายตา 2) การกระทำทางวาจา 3) การกระทำทางกาย 4) การกระทำผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร เช่น แอปถ่ายได้กระโปรงนักศึกษา 5) การกระทำอื่นใด เช่น สกปรกรอยตาม สำเร็จความใคร่ต่อหน้านักศึกษา



ซึ่งส่งผลกระทบต่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านการเรียน และ 4) ด้านสังคม

สำหรับปัญหาของการบังคับใช้มาตรการตามกฎหมายอาญาในสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับใช้กฎหมายที่เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ง่าย ในบางกรณีอาจพิจารณาโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิดซึ่งนักศึกษาอาจไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยเฉพาะการคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศที่เป็นความผิดลหุโทษที่ศาลมักจะลงโทษปรับซึ่งไม่กระทบฐานะในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องกำหนดโทษทางวินัยในข้อบัญญัติให้เหมาะสมกับการคุกคามที่ส่อไปในทางล่วงเกินทางเพศ เช่น ลดเงินเดือนหรือตัดเงินเดือน เป็นต้น โดยเฉพาะที่สำคัญจะต้องกำหนดค่านิยมและลักษณะของการคุกคามทางเพศที่ชัดเจนแน่นอนให้ผู้กระทำทราบว่ากระทำของตนนั้นเป็นการคุกคามทางเพศ ซึ่งการคุกคามทางเพศแต่ละลักษณะนั้นมีความร้ายแรงแตกต่างกัน เช่น ข่มขืนกระทำชำเราให้ลงโทษไล่ออก การกระทำอนาจารโดยการสัมผัสร่างกายของนักศึกษาให้ลงโทษปลดออก ส่วนการใช้สายตามองหน้าอก การพูดจาลามกหรือการขู่วัยวะเพศของผู้กระทำให้นักศึกษาเห็น อาจลงโทษตัดเงินเดือนหรือภาคทัณฑ์ เป็นต้น หากผู้บังคับใช้โทษทางวินัยเลือกใช้ดุลพินิจตัดสินลงโทษไม่เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดก็อาจไม่เป็นธรรมต่อนักศึกษาและผู้กระทำความผิด

จึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษา โดยกำหนดค่านิยมของคำว่า การคุกคามทางเพศ ให้หมายความถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของผู้กระทำที่แสดงออกในทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำทางสายตา ทางวาจา ทางกาย ผ่านอุปกรณ์การสื่อสาร หรือการกระทำอื่นใด อันส่งผลที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่นักศึกษาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ การเรียนและสังคม ซึ่งผู้ถูกกระทำไม่พึงปรารถนา โดยผู้กระทำมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกกระทำ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้กระทำ

2. ควรที่จะแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับของสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยผู้กระทำการคุกคามทางเพศต่อนักศึกษา ในกรณีที่ลักษณะของการกระทำทางกายเป็นการข่มขืนกระทำชำเรา ให้ลงโทษไล่ออกเพียงอย่างเดียว การกระทำอนาจาร ให้ลงโทษปลดออก แต่หากไม่มีการสัมผัสร่างกายหรือวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดของนักศึกษา ให้ลงโทษลดเงินเดือน ส่วนการกระทำทางสายตา ทางวาจา ผ่านอุปกรณ์การสื่อสารหรือการกระทำอื่นใดให้ลงโทษตัดเงินเดือนหรือภาคทัณฑ์แล้วแต่กรณี เพื่อลดการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับใช้โทษทางวินัย



3. ควรที่จะออกประกาศแสดงเจตนารมณ์ต่อต้านการคุกคามทางเพศไว้อย่างชัดเจน มีการจัดสภาพแวดล้อมในสถาบันให้มีความปลอดภัย รวมทั้งจัดอบรมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการคุกคามทางเพศให้นักศึกษาและบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2564). คู่มือมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: พีระมิตร ศรีเอชเอ็น.
- กุลพล พลวัน. (2561). “การล่วงเกินทางเพศ” ความผิดใหม่ในกฎหมายและสังคมไทย. สืบค้น 5 ธันวาคม 2566 จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_1254173
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2566). กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 2 (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานคร ปับลิชชิง.
- เครือข่ายเมืองปลอดภัยเพื่อผู้หญิง. (2562). คู่มือเผือก: หยุดการคุกคามทางเพศ สำหรับพนักงานขนส่งสาธารณะ. สืบค้น 8 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://actionaid.or.th/คู่มือเผือก-หยุด-คุกคาม/>
- จักรกฤษณ์ วรวิทย์ และศลธร คงหวาน. (2563). แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการล่วงละเมิดทางเพศเด็ก. วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต มหาวิทยาลัยรังสิต, 2(1), 22.
- ชนะชัย ออดทรัพย์. (2561). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศต่อนิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลธิป ชาญชัยฤกษ์. (ม.ป.ป.). Textual harassment. สืบค้น 5 ธันวาคม 2566 จาก [https://www.culi.chula.ac.th/salc/images/ENG%20Today%20PDF/Eng-76%20\(Texual%20harassment\).pdf](https://www.culi.chula.ac.th/salc/images/ENG%20Today%20PDF/Eng-76%20(Texual%20harassment).pdf)
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2562). การแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาเรื่องเพศ : ความหมายใหม่และโทษใหม่ของการข่มขืนกระทำชำเรา. สืบค้น 5 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.the101.world/rape-in-thai-law/>
- ประกาศ ก.พ.อ. (2551). เรื่อง มาตรฐานของจรรยาบรรณที่พึงมีในสถาบันอุดมศึกษา. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนพิเศษ 141 ง หน้า 35 (22 สิงหาคม 2551).
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 27. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 69 ก หน้า 127 (27 พฤษภาคม 2562).



- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนที่ 6 ก หน้า 17 (18 มกราคม 2548).
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2547). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก หน้า 1 (14 มิถุนายน 2547).
- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. (2547). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนพิเศษ 70 ก หน้า 33 (12 พฤศจิกายน 2547).
- พิมพ์ สุทะเงิน. (2566). กฎหมายเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศในสถานศึกษา: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วารสารนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 7(1), 215.
- ภคพร เพชรสังข์ และอัจฉริยา ชูตินันท์. (2566). ปัญหาการคุกคามทางเพศได้กบนโลกออนไลน์. วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 12(1), 70.
- วิมนา ธรรมปรีชา. (2533). การคุกคามทางเพศ. ใน วิทยานิพนธ์ หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิวรรณ ดำรงค์กุลนันท์. (2562). ขอบเขตของการกระทำชำเรา การกระทำอนาจาร และการคุกคามทางเพศ. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 48(1), 112-124.
- สภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2565). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลสำหรับพนักงานมหาวิทยาลัย. สืบค้น 7 ธันวาคม 2566 จาก https://hrm.offpre.rmutp.ac.th/wordpress/?page_id=627
- สภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2566). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของมหาวิทยาลัย. สืบค้น 7 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.rmutp.ac.th/ethics/>
- สภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2550). ข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ว่าด้วยการลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. สืบค้น 7 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.council.cmru.ac.th/schTOGET/concludelaws/2560/regula/regula6005.pdf>
- สภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2555). ข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ว่าด้วยจรรยาบรรณของบุคลากรมหาวิทยาลัย. สืบค้น 7 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.council.cmru.ac.th/schTOGET/concludelaws/2555/regula/regula5504.pdf>



- สภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2560). ข้อบังคับสภามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของพนักงานมหาวิทยาลัย. สืบค้น 7 ธันวาคม 2566 จาก <http://www.council2.cmru.ac.th/schTOGET/concludelaws/2560/regula/regula6001.pdf>
- สภามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. (2551). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ว่าด้วยจรรยาบรรณข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา. สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://council.rru.ac.th/?p=1931>
- สภามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์. (2554). ข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย การสอบสวนพิจารณา การลงโทษ การออกจากราชการ การสั่งพักหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน. สืบค้น 6 พฤศจิกายน 2566 จาก <http://council.rru.ac.th/?p=1931>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2564). หยุดปัญหาคุกคามทางเพศในสถาบันการศึกษา. สืบค้น 5 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.thaihealth.or.th/?p=264250>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). ข้อมูลสถาบันอุดมศึกษา. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2566 จาก https://info.mhesi.go.th/homestat_academy.php
- สุริยา ช้องเสนาะ. (2561). เด็กนักเรียนกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศ. สืบค้น 7 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=46956
- สุริศา นิยมรัตน์. (2561). ความผิดทางอาญา: กรณีการคุกคามทางเพศ. วารสารรามคำแหง ฉบับนิติศาสตร์, 7(2), 150.
- อัมพร อารังลักษณ์. (2552). การคุกคามทางเพศในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- SHero Thailand. (2021). “สถานศึกษาไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัย” ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศในมหาวิทยาลัยที่ไม่เคยถูกแก้ไขอย่างแท้จริง. Retrieved 5 November 2023 from <https://www.shero thailand.org/post/สถานศึกษาไม่ใช่พื้นที่ปลอดภัย-ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศในมหาวิทยาลัยที่ไม่เคยถูกแก้ไขอย่างแท้จริง>